

Information Paper

กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ

วิสัยทัศน์ประชาคมอาเซียนภายหลังปี 2558 และแผนงานประชาคมอาเซียน

ภูมิหลัง

- อาเซียนได้ดำเนินการตามแผนงานการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ปี 2552-2558 (Roadmap for an ASEAN Community) ซึ่งได้รับการรับรองที่การประชุมสุดยอดอาเซียนที่ชะอำ-หัวหิน ในปี 2552 เพื่อให้อาเซียนบรรลุเป้าหมายการรวมตัวกันเป็นประชาคมที่มีสันติภาพและความมั่นคง มีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายในปี 2558 และภายหลังจากปี 2558 อาเซียนจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์และแผนงานฉบับใหม่เพื่อขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนให้มีความแข็งแกร่งยิ่งขึ้นต่อไป

- เมื่อปี 2556 ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 23 ณ บันดาร์เสรีเบกาวัน ได้ประกาศจะจัดทำวิสัยทัศน์ประชาคมอาเซียนภายหลังปี 2558 และต่อมาในปี 2557 ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 25 ณ กรุงเนปิดอว์ ได้รับรององค์ประกอบหลัก (central elements) ของวิสัยทัศน์ฯ และจัดตั้งคณะทำงานระดับสูงเพื่อยกร่างวิสัยทัศน์ประชาคมอาเซียนภายหลังปี 2558 (High Level Task Force on the ASEAN Community's Post-2015 Vision: HLTF) ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนระดับสูงจากประเทศสมาชิกอาเซียน รวม 10 คน ผู้แทนไทยใน HLTF คือ นายสีหศักดิ์ พวงเกตุแก้ว เอกอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียว อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศและอดีตเจ้าหน้าที่อาวุโสไทยประจำอาเซียน (ASEAN SOM Leader)

- HLTF มีหน้าที่ยกร่างวิสัยทัศน์ประชาคมอาเซียน ค.ศ. 2025 และแผนงานประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (APSC) ทั้งนี้ High Level Task Force-Economic Integration Working Group (HLTF-EI WG) เป็นกลไกในการยกร่างแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยผู้แทนไทย คือ นายรัชชัย โสภานเสถียรพงศ์ อธิบดีกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ และ High Level Task Force on ASEAN Socio-Cultural Community (HLTF ASCC) เป็นกลไกในการยกร่างแผนงานประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน โดยผู้แทนไทย คือ นายชินชัย ชีเจริญ ที่ปรึกษาวิชาการพัฒนาสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อกระบวนการยกร่างแผนงานทั้งสามเสาเสร็จสิ้นแล้ว HLTF จะเป็นผู้รวบรวมแผนงานดังกล่าวเพื่อเสนอให้ผู้นำอาเซียนรับรองระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 27 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ในเดือนพฤศจิกายน 2558

โครงสร้างเอกสารวิสัยทัศน์ฯ

- เอกสารวิสัยทัศน์ฯ ประกอบด้วย 1) ปฏิญญากรุงกัวลาลัมเปอร์ว่าด้วยวิสัยทัศน์ประชาคมอาเซียน ค.ศ. 2025 (Kuala Lumpur Declaration on ASEAN Community Vision 2025) 2) วิสัยทัศน์ประชาคมอาเซียน ค.ศ. 2025 (ASEAN Community Vision 2025) และ 3) แผนงานประชาคมอาเซียนทั้ง 3 เสา รวมเป็น 5 ฉบับ

- นอกจากนี้ อาเซียนถือว่า เอกสาร Initiative for ASEAN Integration (IAI) Work Plan III เพื่อลดช่องว่างด้านการพัฒนาในอาเซียนและ Post-2015 Agenda on ASEAN Connectivity เพื่อส่งเสริมความเชื่อมโยงระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนและระหว่างอาเซียนกับภูมิภาคอื่น ๆ ซึ่งอยู่ระหว่างการจัดทำและจะแล้วเสร็จในปี 2559 เป็นส่วนหนึ่งของเอกสารวิสัยทัศน์ฯ ด้วยต่อไป

สาระสำคัญและโครงสร้างของวิสัยทัศน์ฯ และแผนงานประชาคมอาเซียน

- **วิสัยทัศน์ประชาคมอาเซียน ค.ศ. 2025**

ระบุมารวมของอาเซียนในอีก 10 ปีข้างหน้าที่จะต้องมีการรวมตัวกันอย่างลึกซึ้งมากขึ้น ทั้งในด้านการเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมและวัฒนธรรม โดยประชาคมอาเซียนจะต้องเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยภาคส่วนต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประชาคม เป็นประชาคมที่อยู่บนพื้นฐานของกฎเกณฑ์ และมองไปข้างหน้า (forward-looking) โดยอาเซียนไม่ควรถดถอยจากที่เป็นอยู่ในทุกด้าน ทั้งนี้ วิสัยทัศน์ฯ ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่

- 1) ความสำเร็จในการสร้างประชาคมอาเซียน โดยอ้างอิงเอกสารที่เป็นรากฐานสำคัญของอาเซียน อาทิ สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (TAC) วิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ. 2020 (ASEAN Vision 2020) ปฏิญญาดำเนินความร่วมมือในอาเซียนฉบับที่ 2 (Bali Concord II) กฎบัตรอาเซียน แผนงานการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ปี 2552-2558 และปฏิญญาบาหลีว่าด้วยเรื่องประชาคมอาเซียนในประชาคมโลก (Bali Concord III)

- 2) วิสัยทัศน์ประชาคมอาเซียนในอีก 10 ปีข้างหน้า โดยแบ่งออกเป็นวิสัยทัศน์ในภาพรวม (overarching vision) วิสัยทัศน์ในด้านประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน โดยเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง ลดความเหลื่อมล้ำในภูมิภาค และส่งเสริมให้มีสังคมอาเซียนที่เอื้ออาทร

- 3) การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรต่าง ๆ ของอาเซียน โดยเฉพาะสำนักเลขาธิการอาเซียน และการสนับสนุนการจัดตั้งหน่วยงานต่าง ๆ ของอาเซียนในประเทศสมาชิกอาเซียนให้มากขึ้น

- **แผนงานประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน**

เน้นการระบุนสิ่งที่ต้องปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป เพื่อให้อาเซียนบรรลุเป้าหมายที่ระบุไว้ในวิสัยทัศน์ฯ โดยมีองค์ประกอบหลัก (characteristics) 4 ประการ ได้แก่

- (1) การเป็นประชาคมที่อยู่บนพื้นฐานของกฎเกณฑ์ (rules-based) มีค่านิยมร่วมกัน เช่น การส่งเสริมธรรมาภิบาล และการเคารพความหลากหลาย และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (people-centred) ซึ่งหมายความว่าประชาชนเป็นที่ตั้งของการพัฒนานโยบายอาเซียน และควรได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมจากการมีประชาคมอาเซียน

(2) การเป็นประชาคมที่มีความมั่นคง เสถียรภาพและสันติภาพ สามารถตอบสนองต่อความท้าทายต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ โดยยึดหลักการของความมั่นคงอย่างครอบคลุม (comprehensive security) ในการนี้ ประชาคมอาเซียนควรมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ ซึ่งรวมถึงปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาผลกระทบทางลบจากการมีความเชื่อมโยงมากขึ้นในภูมิภาค และปัญหาความมั่นคงทางทะเล เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความมั่นคงและเสถียรภาพในภูมิภาค ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและมีพลวัต

(3) การรักษาความเป็นแกนกลางของอาเซียนในสถาปัตยกรรมของภูมิภาคและในการดำเนินความสัมพันธ์กับภาคีภายนอก เพื่อให้อาเซียนมีบทบาทนำและมีท่าที่ร่วมกันมากยิ่งขึ้นในเรื่องที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันในเวทีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิก และ

(4) การมีสถาบันและกลไกอาเซียน รวมถึงสำนักงานเลขาธิการอาเซียนที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อรองรับภารกิจที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการรวมตัวเป็นประชาคม

ในการนี้ ประเทศไทยได้ผลักดันให้เป็นที่ตั้งของศูนย์ต่าง ๆ ของอาเซียน เพื่อพัฒนาความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงต่าง ๆ ในภูมิภาค เช่น สำนักงานประสานความร่วมมือด้านยาเสพติดอาเซียน (ASEAN NARCO) และศูนย์แพทย์ทหารอาเซียน (ASEAN Centre of Military Medicine) เป็นต้น

● แผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน¹

องค์ประกอบหลัก 5 ด้านของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2025 มีดังนี้

องค์ประกอบหลักที่ 1 : มีการรวมตัวสูง (An Integrated and Highly Cohesive Economy) ประกอบด้วย การเปิดเสรีสินค้า โดยมุ่งเน้นการอำนวยความสะดวกทางการค้า ยกเลิก/ลดมาตรการที่มีใช้ภายใต้ปรับปรุงกระบวนการพิธีการศุลกากร ปรับประสานมาตรฐานให้สอดคล้องกัน การเปิดเสรีการค้าบริการและส่งเสริมสภาพแวดล้อมด้านการลงทุน การเปิดเสรีบริการด้านการเงินและพัฒนาและรวมตัวตลาดทุน และการอำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีฝีมือและนักธุรกิจ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประเทศสมาชิกอาเซียนในห่วงโซ่มูลค่าโลก

องค์ประกอบหลักที่ 2: ความสามารถการแข่งขัน นวัตกรรม และพลวัต (Competitive, Innovative and Dynamic ASEAN) มุ่งเน้นการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน นวัตกรรมและความพร้อมในการรองรับการเปลี่ยนแปลง อาทิ นโยบายการแข่งขัน การคุ้มครองผู้บริโภค ทรัพย์สินทางปัญญา การส่งเสริมนวัตกรรมเทคโนโลยี ความร่วมมือด้านภาษี (taxation issues) การยึดหลักธรรมาภิบาล ส่งเสริมให้มี

¹ ข้อมูลจากกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

กฎระเบียบ และหลักปฏิบัติที่ดีด้านกฎระเบียบที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องและสามารถพร้อมตอบสนองได้มากขึ้น การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของโลก (global mega trends) และประเด็นการท้าทายใหม่ ๆ

องค์ประกอบหลักที่ 3: ขยายการเชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจและการรวมตัวรายสาขา (Enhancing Economic Connectivity and Sectoral Integration): มุ่งเน้นการส่งเสริมและบูรณาการด้านการขนส่งในภูมิภาคเพื่อให้สามารถเข้าถึงได้ มีค่าขนส่งที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ แข่งขันได้ ยั่งยืนและปลอดภัย เพื่อสนับสนุนการเคลื่อนย้ายสินค้าและประชาชนอย่างไร้พรมแดน ส่งเสริมความร่วมมือด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศและด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งการเชื่อมโยงด้านพลังงาน และมุ่งเน้นการรวมกลุ่มรายสาขาต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้แก่ การเงิน อาหาร เกษตรและป่าไม้ การท่องเที่ยว สุขภาพ เหมืองแร่ และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

องค์ประกอบหลักที่ 4: ครอบคลุมทุกภาคส่วน ยืดหยุ่น และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Resilient, Inclusive, People-Oriented and People Centered ASEAN) มุ่งสร้างความเข้มแข็งแก่ SMEs การเพิ่มบทบาทและการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน (Public- Private Partnership) การลดช่องว่างด้านการพัฒนา การเข้าถึงแหล่งเงินอย่างทั่วถึง และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็น/ข้อริเริ่มด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ

องค์ประกอบหลักที่ 5: เป็นส่วนสำคัญของประชาคมโลก (Global ASEAN) โดยจัดทำแนวทางเชิงยุทธศาสตร์และมีความสอดคล้องกันในการดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับภายนอกภูมิภาค การทบทวน/ปรับปรุงความตกลงการค้าเสรีของอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา ส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจกับประเทศคู่เจรจาที่มีได้มี FTA และการมีส่วนร่วมกับพันธมิตรทั้งในระดับภูมิภาคและโลก สนับสนุนระบบการค้าพหุภาคีและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในเชิงรุกในเวทีระดับภูมิภาค รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับสถาบันต่าง ๆ ทั้งในระดับโลกและภูมิภาค

- **แผนงานประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน²**

ร่างเอกสารแผนงานประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 บทนำ (Introduction) กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญ ความก้าวหน้าในการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคและความท้าทาย และเป้าหมายและทิศทางในการดำเนินงานภายหลังปี ค.ศ.2015

ส่วนที่ 2 คุณลักษณะและองค์ประกอบ (Characteristics and Elements) ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดและประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

² ข้อมูลจากสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

○ A. **เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ (Engages and Benefits)** มุ่งเสริมสร้างความมุ่งมั่น การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบทางสังคมของประชาชนอาเซียน ผ่านกลไกที่สามารถตรวจสอบได้และ มีความครอบคลุมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ส่งเสริมความคิดริเริ่มที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อประชาชน อาเซียน ภายใต้หลักการของธรรมาภิบาล

○ B. **มีความครอบคลุม (Inclusive)** มุ่งส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสอย่างเท่าเทียมกัน ส่งเสริม และพิทักษ์สิทธิมนุษยชน มุ่งจัดการกับอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิและโอกาสอย่างเท่าเทียมสำหรับประชาชน อาเซียน และมุ่งส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิมนุษยชนของสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ แรงงานต่างด้าว [บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน] กลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มบุคคลชายขอบ ตลอดทุกช่วงวัย

○ C. **มีความยั่งยืน (Sustainable)** มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสังคมที่สมดุลและ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการทั้งในปัจจุบันและอนาคตของประชาชนอาเซียน

○ D. **มีภูมิคุ้มกัน (Resilient)** มุ่งยกระดับความสามารถและศักยภาพในการปรับตัวและ ตอบสนองต่อความเสี่ยงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงทาง สภาพภูมิอากาศ เช่นเดียวกับภัยคุกคามที่อุบัติขึ้น และความท้าทายต่าง ๆ

○ E. **มีพลวัต (Dynamic)** มีเป้าหมายในการเสริมสร้างความสามารถในการสร้างสรรค์ นวัตกรรมอย่างต่อเนื่องและเป็นสมาชิกประชาคมโลกที่มีบทบาทสูง เสริมสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวย กล่าวคือ นโยบายและสถาบันที่เสริมสร้างให้คนและองค์กรเปิดกว้างและปรับตัวมากขึ้น มีความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม และมีทักษะของการเป็นผู้ประกอบการ

ส่วนที่ 3 การทบทวนและการดำเนินการ (Review and Implementation) ซึ่งประกอบด้วย รายละเอียดเกี่ยวกับ กลไกการดำเนินการ ทรัพยากร การติดต่อสื่อสาร และการทบทวน
